

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Απόστολος Κώστιος

Η έλλειψη επαρκούς χώρου με αναγκάζει να περιοριστώ σχεδόν μόνο στους τίτλους των επί μέρους θεμάτων της εισήγησής μου.

1.1. Επαγγελματικός Προσανατολισμός - Επαγγελματική Αποκατάσταση

1.1.1. Σύνδεση σπουδών με παραγωγή

1.1.2. Ενημέρωση υποψηφίων και σπουδαστών για τις δυνατότητες απασχόλησης - Καθορισμός ορίων (τομέων) επαγγελματικής απασχόλησης.

1.1.3. Ετεροαπασχόληση (μέσα στο μουσικό χώρο). Θετική πλευρά: Κάποιες "μουσικές" εργασίες γίνονται καλύτερα από ένα μουσικολόγο. Αρνητική πλευρά: Ο μουσικολόγος δεν αξιοποιείται στο πεδίο δραστηριότητας της επιστήμης του.

1.1.4. Επαγγελματική κατοχύρωση: Επαγγελματική συνείδηση και συντεχνιακή νοοτροπία - Ερασιτέχνης και ερασιτεχνισμός.

1.2. Εκπαιδευτική Πολιτική

1.2.1. Επιστημονική δεοντολογία και ρεαλιστική εκπαιδευτική πολιτική: Ουδετερότητα (αντικειμενικότητα) και εθνική (ελληνοκρηπής) πολιτική. (Και η ιστορία της μουσικής γράφεται από τους Γερμανούς "γερμανικά", από τους Γάλλους "γαλλικά" κ.ο.κ. - Πολιτιστικός ιμπεριαλισμός). Θέση: Επιστημονικά τεκμηριωμένες θέσεις - Προβολή της Ελληνικής μουσικής στις σωστές διαστάσεις, διεθνής παρουσία, διεκδίκηση ρόλου στην παγκόσμια μουσική σκηνή.

1.2.2. Εθνικιστικό σύνδρομο: Απόρριψη στοιχείων ως "μη γνησίων ελληνικών" - Αγωνιώδης αναζήτηση της "ελληνικότητας" στα ελληνικά έργα. Θέματα εξαιρετικής σημασίας, αφού οι σημερινοί σπουδαστές της Μουσικολογίας θα είναι αύριο οι μουσικοί ιστοριογράφοι.

1.2.3. Χωροταξικός προγραμματισμός ίδρυσης σχολών - τμημάτων, σε σχέση με τη γενικότερη πολιτική Εθνικής παιδείας, σε σχέση με τις τοπικές προϋποθέσεις, την τοπική υποδομή (τοπική παράδοση, κοινωνικός περίγυρος - ωδεία, χορωδίες, ορχήστρες, θέατρο κ.λ.π. / Επτάνησα - Ιστορική μουσικολογία: Ηπειρος - Εθνομουσικολογία: Κρήτη: Σχολή Βυζαντινής Μουσικής).

1.3. Θέματα Γενικότερης Καλλιέργειας (Μουσικής Αγωγής) και Πολιτιστικής Πολιτικής

1.3.1. Η "χρήση" της μουσικής: Συνοδευτική μουσική στις εκδηλώσεις της ζωής μας (διασκεδάζουμε, ερωτευόμαστε, εργαζόμαστε, ταξιδεύουμε, πενθούμε, θρησκευόμαστε, πολιτευόμαστε κ.λ.π. με μουσική) - Η μουσική καθεαυτή ως εκδήλωση της ζωής μας (παρακολουθούμε τα μουσικά συμβαίνοντα ή συμμετέχουμε σε αυτά ή παράγουμε τα μουσικά γεγονότα). Συνακόλουθα: Διαμορφώνονται μουσικά "είδη" τα οποία 1ο/ επηρεάζουν ποικιλότροπα τόσο το σπουδαστή όσο και τον ερευνητή (αποτελούν το μουσικό τους περίγυρο) 2ο/ αποτελούν καθεαυτά σημαντικό υλικό για έρευνα 3ο/ υπαγορεύουν αντίστοιχα "κατηγορίες" (ελαφρά, σοβαρή, έντεχνη, λαϊκή, δημοτική, έντεχνη λαϊκή, ποπ μουσική κ.ά.), που μόνο και ως όροι αποτελούν προβλήματα για τη μουσικολογία και ειδικότερα για την ελληνική μουσικολογία - προβλήματα των σπουδών και της έρευνας.

1.3.2. Οι επιλογές της πολιτείας και γενικά η πολιτιστική της πολιτική (ή μάλλον η έλλειψη πολιτιστικής πολιτικής και η εγκατάλειψή μας στους διαφημιστικούς μηχανισμούς της "ελευθεριάζουσας" αγοράς, έχει ως αποτέλεσμα κάποια σύγχυση, δημιουργία εσφαλμένων κριτηρίων, παραπλάνηση. Υποθέτω ότι σημαντικός αριθμός σπουδαστών της μουσικολογίας προτιμά να ασχοληθεί π.χ. με τον Τσιτσάνη (έχει χαρακτηριστεί σαν ο Γκρηκ της Ελλάδας και ο πρόμαχος της γνησιότητας της ελληνικής μουσικής), παρά με τον Καλομοίρη (η μουσική του χαρακτηρίστηκε τουρκοβαγκνέριαν) άσχετα αν, από μαθητικό καθωσπρεπισμό κατεχόμενος ο σπουδαστής, δεν εξωτερικεύει την προτίμηση του. Ενώ θα έπρεπε να γνωρίζει και να του έχει γίνει συνείδηση, ότι είναι εξίσου σοβαρό, χρήσιμο, αξιόλογο και αναλόγου ενδιαφέροντος να ασχοληθεί είτε με τον ένα, είτε με τον άλλο.

1.3.3. Στα πλαίσια μιας "πολιτιστικής πολιτικής", όπου ο Έλληνας μουσικός δεν τιμάται ανάλογα με την αξία του (ποιός θα την αποτιμήσει άραγε;), ο σπουδαστής έλκεται από προσωπικότητες του ξένου μουσικού χώρου προτιμά να ασχοληθεί με τον Πουτσίνι παρά με το Σαμάρα.

1.3.4. Η κομματικά ποδηγετούμενη πολιτιστική πολιτική δημιουργεί μια αντιπαλότητα που μεταφέρεται και στο χώρο της μουσικής, ώστε οι κατηγορίες "ελαφρά μουσική", "ρεμπέτικο τραγούδι", "λόγια μουσική" κ.λ.π. δεν αξιολογούνται αισθητικά (και κατά περίπτωση ως προς τα καθέκαστα έργα), αλλά εκλαμβάνεται σαν δεδομένη η ανωτερότητα, η μετρίότητα ή η κατωτερότητα των κατηγοριών αυτών, αντίστοιχα προς τις κοινωνικές ομάδες που θεωρείται ότι εκφράζουν (ρεμπέτικο τραγούδι - μουσική αστικής, λαϊκής κοινωνικής ομάδας δημοτική μουσική - μουσική της αγροτικής τάξης: υποβαθμίζονται ή αναβαθμίζονται ανάλογα με τις κοινωνικο-ιστορικο-πολιτικές εξελίξεις).

1.4. Ορολογία - "Μουσική" Γλώσσα

1.4.1. Εισαγόμενη μουσική ορολογία: Οροι παρμένοι από την αρχαία ελληνική μουσική γραμματεία, συχνά παρερμηνευμένοι, έτσι που να αλλοιώνεται η αρχική τους σημασία - Αδόκιμες μεταφορές ξένων όρων στην ελληνική γλώσσα ή δόκιμες που, όμως δε συνθέτουν μια γενικά αποδεκτή ορολογία. (Προφανής η σύγχυση στη διδασκαλία, στις επιστημονικές ανακοινώσεις, καθώς και στις μεταφράσεις ξενόγλωσσων κειμένων).

1.4.2. Η μη επαρκής, ακόμη, καλλιέργεια ενός γλωσσικού ιδιώματος με το οποίο να μπορεί να εκφράζεται, να διατυπώνεται, να περιγράφεται το μουσικό γίνεσθαι σε όλες του τις εκφάνσεις.

1.5. Μουσική Βιβλιογραφία

1.5.1. Ελλειψη ελληνικής μουσικής βιβλιογραφίας (δεν αναφέρομαι στη βυζαντινή και τη δημοτική μουσική).

1.5.2. Η υπάρχουσα ελληνική μουσική βιβλιογραφία προέρχεται (στις περισσότερες περιπτώσεις) από καλοπροαίρετους μουσικογράφους από τα συγγράμματά τους λείπουν, συνήθως, πίνακες ονομάτων, βιβλιογραφία, αναφορές στις πηγές, χρονολογία έκδοσης κ.λ.π. κ.λ.π. Αβασάνιστη υιοθέτηση (λαθεμένων) πληροφοριών.

1.5.3. Ελλειψη δόκιμων μεταφράσεων (σε σχέση και με όσα ελέχθησαν για τη μουσική ορολογία και τη διάπλαση μιας "μουσικής" γλώσσας).

1.5.4. Ελλιπής ενημέρωση στη νεότερη μουσική βιβλιογραφία (έλλειψη ειδικών περιοδικών, δελτίων βιβλιογραφίας, καταλόγων κ.λ.π.) - Δυσκολίες στην πρόσβαση (το σύστημα δανεισμού από βιβλιοθήκες του εξωτερικού δε λειτουργεί), γραφειοκρατικές διαδικασίες παραγγελίας βιβλίων, αποστολής του αντιτίμου, φόροι, υψηλές τιμές λόγω νομισματικής διαφοράς: Παράγοντες που δρουν ανασταλτικά.

1.6. Η Αντιμετώπιση των Ερευνητών από το Ελληνικό Κράτος, τις Υπηρεσίες, το Ευρύτερο Κοινωνικό Περιβάλλον

1.6.1. Οι προβλέψεις για τη χρηματοδότηση ερευνητικών έργων που αφορούν την επιστήμη μας είναι και παραμένουν έως σήμερα σχεδόν σε μηδενική βάση. Αμφισβητείται, άλλωστε, η ερευνητική φύση του δικού μας έργου, διότι δεν αποφέρει καινούργια γνώση (SIC), και θεωρείται σαν μελέτη.

1.6.2. Πενιχρή οικονομική στήριξη των ερευνών που διεξάγονται από φορείς, στενόκαρδη, για να μην πω στενοκέφαλη γραφειοκρατία, δυσκαμψία... κ.λ.π. Για να μην αναφερθώ στον ιδιώτη, το άτομο - ερευνητή.

1.6.3. Βιβλιοθήκες: Δεν είναι μόνο η κατάσταση που επικρατεί σε αυτές (ώστε δύσκολα να τους εμπιστευτεί κανείς τη φύλαξη αρχείων - με τραγικά

επακόλουθα ειδικά στο χώρο της μουσικής, όπου δεν υπάρχει καν μουσική βιβλιοθήκη), αλλά και οι κανονισμοί λειτουργίας τους: σε ορισμένες περιπτώσεις καταντούν απαγορευτικοί.

1.6.4. Στις κρατικές, δημόσιες υπηρεσίες κ.λ.π. ο ερευνητής (ιδίως ο ιδιώτης) αντιμετωπίζεται με καχυποψία: από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον οι ερευνητές γίνονται δεκτοί με επιφυλάξεις μας βλέπουν σαν "ιδιωτικούς ντετέκτιβς".

1.7. Η Εθνομουσικολογική Έρευνα

1.7.1. Απροθυμία των οργανοπαικτών και τραγουδιστών δημοτικής μουσικής για ηχογραφήσεις από εθνομουσικολόγους, (προτιμούν την αμειβόμενη απασχόλησή τους στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση και τις δισκογραφικές εταιρίες).

1.7.2. Οι λαϊκοί οργανοπαίκτες και τραγουδιστές έχουν "κουραστεί" από τους ερασιτέχνες (μέλη καλοπροαίρετα πολιτιστικών συλλόγων), που τους ηχογραφούν και τους υποβάλλουν σε ερωτήσεις (από ερωτηματολόγια - μοντέλα εθνομουσικολογικής έρευνας). Τέτοιες "έρευνες" δεν ενδιαφέρονται να πληροφορήσουν - τις περισσότερες φορές - για τις συνθήκες των ηχογραφήσεων, τα πρόσωπα, τον προσδιορισμό των τεχνικών μέσων κ.λ.π. κ.λ.π. και πάνω απ' όλα, από τέτοιες προσπάθειες λείπει η ανθρώπινη προσέγγιση, αυτή που κάνει το μουσικό να αποκαλύπτει τα μυστικά της τέχνης του.

1.7.3. Οι επιδράσεις από τα δυτικότερα ακούσματα και τις "αστικές" συμπεριφορές μέσω της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου κ.λ.π., αλλά και από το συγχρωτισμό με τον εποχιακό τουριστικό υπερπληθυσμό.

1.7.4. Ηχογραφήσεις μουσικών δημοτικής μουσικής σε στούντιο (έξω από το φυσικό τους περιβάλλον, χωρίς το κατάλληλο κλίμα για τη δημιουργία διάθεσης), όπου επιδίδονται σε επαναλήψεις "επαγγελματικές", ρουτίνας, αντί να αυτοσχεδιάζουν δίνοντας την ουσία της τέχνης τους.

1.8. Εσωτερικά των Σχολών και των Τμημάτων

1.8.1. Έλλειψη δευτεροβάθμιας μουσικής παιδείας - Διαφορετικά επίπεδα μουσικών γνώσεων και γενικά μουσικής καλλιέργειας από σπουδαστή σε σπουδαστή - Επιβάρυνση των σπουδαστών για την απόκτηση γνώσεων που θα έπρεπε ήδη να κατέχουν.

1.8.2. Ανάγκη συνεχούς ενημέρωσης διδασκόντων και διδασκομένων για τις τεχνολογικές εξελίξεις - Εξοικίωση με τη χρήση ηλεκτρονικών - οπτικοακουστικών μέσων.

1.8.3. Πανεπιστημιακά συγγράμματα - Σημειώσεις - Παρακομπή στη βιβλιογραφία τη σχετική με το διδασκόμενο αντικείμενο - Ενημερωμένες πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

1.9. Γενικά Θέματα

1.9.1. Η μουσικολογία ανήκει ως τμήμα στη Σχολή Καλών Τεχνών ή στη Φιλοσοφική ή στις Πολυτεχνικές σχολές ή στις Ακαδημαϊκές; (Προβληματισμός για τα αντίστοιχα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα).

1.9.2. Θέματα εξειδίκευσης των μουσικολογικών σπουδών.

1.9.3. Μουσικολογία και Εφηρμοσμένη Μουσικολογία: ενιαίες σπουδές ή διαχωρισμός; Διδακτικό προσωπικό για τη μουσική στη μέση εκπαίδευση - Οι κάτοχοι πτυχίων ωδικής κ.λ.π.

2.1. Η ίδρυση σχολών - τμημάτων μουσικολογίας και η σημασία τους για τη δημιουργία κοινωνικής συνείδησης (αποδοχής - διευκόλυνσης) του ερευνητικού έργου.

2.2. Η σημασία προσέγγισης διαφόρων θεμάτων από Έλληνες μουσικολόγους (ιδιαίτερα στους κλάδους της Εθνομουσικολογίας, της Κοινωνιολογίας της Μουσικής, της Ψυχολογίας της Μουσικής κ.ά.).

2.3.1. Η σημασία της συνεργασίας Ελλήνων συνθετών και εκτελεστών με Έλληνες μουσικολόγους.

2.3.2. Αξιοποίηση των στοιχείων και των συμπερασμάτων της έρευνας και μελέτης των μουσικολόγων πάνω στη δημοτική και λαϊκή μουσική, από τους συνθέτες.

2.3.3. Ανάλυση ελληνικών έργων και ερμηνεία (ελληνικότροπη ερμηνεία, ελληνικό ήθος).

2.4. Μουσική κριτική.

2.5. Αξιολόγηση (προβολή) της Ελληνικής μουσικής από Έλληνες μουσικολόγους - Συμμετοχή των Ελλήνων μουσικολόγων στη συγγραφή της Ιστορίας της Μουσικής.

Τέλος: Η "ελληνική" μουσικολογία μπορεί - κατά τη γνώμη μου - να είναι ελληνοπρεπής, αλλά δεν πρέπει να κλειστεί σε "εθνικιστική θερμοκοιτίδα".

Θα ευχόμουν ο μουσικολόγος να μην εκφράζεται μόνο με το Λόγο, αλλά και με τη Μουσική να μην είναι μόνο επιστήμων, αλλά και καλλιτέχνης να μη χάσει τη χαρά της μουσικής και την ανθρώπινη συγκίνηση: Η ανάλυση δεν είναι αυτοσκοπός.